

BADIIY TAFAKKUR VA SUN'IY INTELEKT: IJTIMOIIY-FALSAFIY MODEL
VA TRANSFORMATSIYA

Elmirov Kamol Ortikovich

NamDTU mustaqil tadqiqotchisi, Madaniyat vazirligi Madaniyat ta'limi markazi bo'lim boshlig'i

Annotatsiya: Mazkur maqolada badiiy tafakkur va sun'iy intellekt (SI) o'rtasidagi o'zaro aloqaning ijtimoiy-falsafiy modeli hamda uning transformatsion xususiyatlari tahlil qilinadi. Inson ijodkorligi va algoritmik tizimlar o'rtasidagi munosabat, ularning estetik ong va jamiyatga ta'siri tizimli yondashuv asosida yoritiladi. Tadqiqot natijasida SI badiiy tafakkurni kengaytiruvchi va yangi bosqichga olib chiquvchi omil sifatida asoslanadi.

Kalit so'zlar: badiiy tafakkur, sun'iy intellekt, ijtimoiy-falsafiy model, transformatsiya, kreativlik, raqamli san'at, estetik ong.

Аннотация: В данной статье анализируются социально-философическая модель взаимосвязи художественного мышления и искусственного интеллекта (ИИ), а также её трансформационные особенности. Рассматриваются отношения между человеческим творчеством и алгоритмическими системами, их влияние на эстетическое сознание и общество на основе системного подхода. В результате исследования обосновывается, что искусственный интеллект выступает фактором, расширяющим художественное мышление и выводящим его на новый уровень.

Ключевые слова: художественное мышление, искусственный интеллект, социально-философская модель, трансформация, креативность, цифровое искусство, эстетическое сознание.

Abstract: This article analyzes the socio-philosophical model of the interaction between artistic thinking and artificial intelligence (AI), as well as its transformational characteristics. The relationship between human creativity and algorithmic systems, and their impact on aesthetic consciousness and society are examined through a systemic approach. The study substantiates that artificial intelligence acts as a factor that expands artistic thinking and elevates it to a new level.

Keywords: artistic thinking, artificial intelligence, socio-philosophical model, transformation, creativity, digital art, aesthetic consciousness.

Bugungi kunda sun'iy intellekt va raqamli texnologiyalarni rivojlantirish davlatimiz tomonidan jadal sur'atlarda qo'llab-quvvatlab kelinmoqda. Jumladan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 17-fevraldagi "Sun'iy intellekt texnologiyalarini jadal joriy etish uchun shart-sharoitlar yaratish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-4996-sonli qarori [1] bilan sohada amalga oshirilishi kerak qator vazifalar belgilandi. Mazkur hujjat sun'iy intellekt asosidagi texnologiyalarni rivojlantirish uchun qulay muhitni shakllantirishga qaratilganligi bilan muhim ahamiyatga ega.

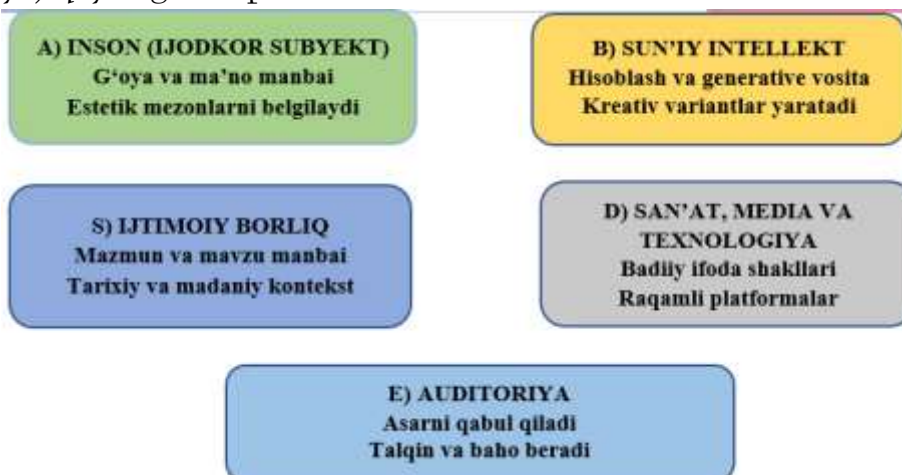
Sun'iy intellekt, axborot xavfsizligi, ma'lumotlarni himoya qilish, raqamli iqtisodiyot va robototexnika kabi sohalarda yuqori malakali mutaxassislarni tayyorlash maqsadida tegishli oliy ta'lim tashkilotlari tashkil etildi. Ularda sun'iy intellekt yo'nalishi bo'yicha talabalar tahsil olmoqda. Ijtimoiy soha va iqtisodiyot tarmoqlariga sun'iy intellekt texnologiyalarini keng joriy etish maqsadida sun'iy intellekt texnologiyalarini 2030 yilgacha rivojlantirish strategiyasi [2] qabul qilindi, mazkur hujjat bilan uzoq muddatli istiqbolda ushbu yo'nalishda amalga oshiriladigan ustuvor vazifalar belgilab olindi.

Maqolaning ilmiy yangiligi shundan iboratki, unda badiiy tafakkur va sun'iy intellekt o'zaro aloqasining ijtimoiy-falsafiy modeli taklif etildi. XXI asrda sun'iy intellekt texnologiyalarining rivojlanishi inson tafakkuri va ijodiy faoliyatiga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. An'anaviy ravishda inson ongiga xos deb qaralgan badiiy tafakkur bugungi kunda sun'iy tizimlar bilan o'zaro aloqaga kirishib, yangi shakl va mazmun kasb etmoqda.

Mazkur maqolaning maqsadi — badiiy tafakkur va sun'iy intellekt o'rtasidagi ijtimoiy-falsafiy modelni ishlab chiqish hamda uning transformatsion xususiyatlarini ochib berishdir.

Badiiy tafakkur – murakkab, g'oyaviy, hissiy ma'noga ega bo'lgan, chuqur va mashaqqatli tafakkurni, badiiy hayajonni va turli badiiy obrazlarni rivojlantirishni ifodalovchi badiiy jarayon hisoblanadi. [3] U quyidagi funksiyalarni bajaradi: estetik bilish funksiyasi, kommunikativ funksiyasi, tarbiyaviy funksiyasi, ijtimoiy ongni shakllantirish funksiyasi. Badiiy tafakkur insonning ichki dunyosi, hissiyoti va ijtimoiy tajribasi bilan uzviy bog'liqdir. Badiiy tafakkur o'zining go'zalligi, nazokati bilan inson qalbini zabt etadi, tafakkuri, ongini kengaytiradi, ezgu xulq-atvorning shakllanishiga ta'sir qiladi [4]. Sun'iy intellekt esa katta hajmdagi ma'lumotlarni qayta ishlash va yangi natijalar generatsiya qilishga qodir tizimdir. SI ning ijodiy imkoniyatlari: matn va tasvir yaratish, musiqa kompozitsiyasi, dizayn va vizual san'at. Biroq uning chegaralari mavjud: ong va emotsiyaning yo'qligi, haqiqiy tajriba asosida ijod qilmasligi va ma'no yaratishdagi cheklanganlik.

Badiiy tafakkur va SI o'zaro aloqasining ijtimoiy-falsafiy modeli (nazariy konstruktsiya) quyidagi komponentlardan iborat:

Modelning ishlash mexanizmi: ijtimoiy borliq → inson tafakkuri → SI bilan interaksiya → badiiy mahsulot → auditoriya → ijtimoiy ong transformatsiyasi. Bu jarayon doimiy aylanishda bo'lib, har bir bosqich keyingisiga ta'sir ko'rsatadi.

Sun'iy intellekt ta'sirida badiiy tafakkur quyidagi yo'nalishlarda transformatsiyalanmoqda:

Kreativlikning kengayishi; Inson va SI hamkorligi natijasida yangi g'oya va shakllar paydo bo'lmoqda.

Ijod jarayonining tezlashuvi; Algoritmik tizimlar ijodiy ishni tezlashtiradi va optimallashtiradi.

Estetik mezonlarning o'zgarishi; Raqamli san'at yangi estetik qadriyatlarni shakllantirmoqda.

Ijodning demokratlashuvi; Texnologiyalar keng ommaga ijod qilish imkonini bermoqda. Mazkur jarayonda quyidagi Ijtimoiy-falsafiy muammolar kelib chiqmoqda: mualliflik va intellektual mulk masalasi, inson ijodining o'рни va qadri, SI yaratgan san'atning estetik bahosi, algoritmik tafakkur va insoniy tafakkur o'rtasidagi farq.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, badiiy tafakkur va sun'iy intellekt o'rtasidagi ijtimoiy-falsafiy model zamonaviy madaniyatni tushunishda muhim nazariy asos bo'lib xizmat qiladi. Sun'iy intellekt inson ijodkorligini inkor etmaydi, balki uni yangi bosqichga olib chiqadi va kengaytiradi. Maqolaning ilmiy yangiligi shundan iboratki, unda badiiy tafakkur va sun'iy intellekt o'zaro aloqasining ijtimoiy-falsafiy modeli taklif etildi.

Transformatsiya jarayoni esa badiiy tafakkurning yangi shakllari, yangi estetik mezonlar va yangi madaniy makonlarni yuzaga keltirmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 17-fevraldagi "Sun'iy intellekt texnologiyalarini jadal joriy etish uchun shart-sharoitlar yaratish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-4996-sonli qarori <https://lex.uz/docs/5297046>

2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 14-oktabrdagi "Sun'iy intellekt texnologiyalarini 2030-yilga qadar rivojlantirish strategiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PQ-358-sonli qarori <https://lex.uz/ru/docs/7158606>

3. K.Elmirov, (2024). Badiiy ta'limda badiiy tafakkurning o'рни. JOURNAL OF NEW CENTURY INNOVATIONS <http://www.newjournal.org/>

4. K.Elmirov, (2025). Madaniyat va san'at ta'lim tashkilotlarida o'qitishning zamonaviy metodlari: yutuqlar va muammolar. Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiyasi to'plami. <https://pubhtml5.com/bookcase/uuvdj/b-296>.